

Разрађујући коријене постанка „НДХ“ као инструмента политике окупационих сила Њемачке и Италије за државнополитичко разбијање Југославије, анализирајући издајничку улогу „НДХ“ и сепаратизам усташког покрета, те конкретна обиљежја унутрашње и међународне нестабилности монархистичке владавине бивше Југославије, аутор упозорава да су управо методе и форме, специфичности окупационе политике фашистичких агресора у појединим југословенским земљама несумњиви извори који су увјеровали појаву и развитак ослободилачке борбе и социјалистичке револуције југословенских народа. Народноослободилачки покрет постао је главни фактор цјелокупног збивања на окупираном подручју Југославије. Он је довео до потпуног разбијања окупационог система, до уништавања домаћих издајничких

снага, до сламања монархије и успостављања социјалистичке федеративне заједнице југославенских народа. Аутор сматра да се окупација и распарчавање југославенске државе и не може друкчије истраживати, а да у том истраживању не буду детаљно истражени сви историјски фактори и извори везани за ослободилачки и револуционарни рат наших народа, јер су управо ти фактори и извори, њихов постанак, раст и побједоносни пут до коначног ослобођења основ слома окупације.

Уз тумач скраћеница, литературу, регистар имена, предметних и географских имена дат је и резиме на енглеском језику. Дјело је штампано у 2500 примјерака у тискарни Издавачког завода Југославенске академије у Загребу и у ликовној опреми акад. сликара Еде Муртића.

Павле ФРАЊКОВИЋ

ЗЕМАЉСКО АНТИФАШИСТИЧКО ВИЈЕЋЕ НАРОДНОГ ОСЛОБОЂЕЊА ХРВАТСКЕ — Зборник докумената 1943, издање Института за историју радничког покрета, Загреб 1964. Библиотека: Извори за повијест социјалистичке револуције

Стварање ЗАВНОХ-а као највишег руководства НОП-а у Хрватској, као носиоца суверенитета народа Хрватске и врховног органа народне револуционарне власти, била је прекретница великих историјских збивања везаних за сложена питања развоја народне власти поникле у народу и из самог народа. То је била уједно логична последица ликвидације прошлости и укључивања хрватских народних маса у НОП. Била је то јасна перспектива изградње слободне социјалистичке Хрватске у братској заједници југославенских народа — у Југославији.

О тим историјским истинама говоре у овом Зборнику објављени релевантни документи који се односе на стварање ЗАВНОХ-а, као и његов рад у 1943. години.

У Зборнику је објављено 197 докумената поређаних хронолошки и подијељених тематски у шест поглавља, а насталих у вези с осни-

вањем ЗАВНОХ-а, његовим радом и развојем у свим сложеним питањима проблематике народне власти у Хрватској. Значајну садржајну материју унутар објављених докумената чине они који се односе на раслојавање ХСС-а и масовно прилажење присташа и функционера ХСС-а ослободилачком покрету. Овај податак вриједи истаћи, јер конкретно указује кроз ову материју на велики одјек на који су наишла политичка настојања КПЈ и ЗАВНОХ-а, међу сељачким масама Хрватске, а посебно међу присташама ХСС-а, што је средином 1943. године најувјерљивије указивало на коначни раскид хрватског народа са тзв. „политиком чекања“ пропагираном од стране Мачекове групе.

Унутар наведеног броја објављених докумената је 13 чланака који су већ у току НОВ били објављени у централној штампи и са осталим документима попуњују садр-

жајно одређене цјелине у документацији о раду ЗАВНОХ-а. Неколико од ових докумената објављени су већ раније од стране неких аутора који су послје ослобођења писали о развоју народне власти, о судству и о просвјетно-културном раду у вријеме НОВ (Гершкових, Чулиновић и Огризових).

На крају је објављен „Попис вијећника ЗАВНОХ-а Првог и

Другог засједања и попис вијећника АВНОЈ-а из Хрватске Првог и Другог засједања.“

Дјело је издато у редакцији др Хоцимира Сиротковића који је написао и предговор, те чланова редакције: Савке Калинић, Леа Кобсе, Вере Лукателе и Љиљане Модрић.

П. Ф.

ЈОЗО ПЕТРИЧЕВИЋ, ИВО ЛОЛА РИБАР, биографија, издање Института за историју радничког покрета, библиотека: Мемоари и биографије, Загреб 1964.

Биографија „Иво Лола Рибар“ прва је од низа сличних дјела у издавачком плану Института за историју радничког покрета у библиотеци „Мемоари и биографије“.

Покретањем ове библиотеке и појавом њене прве књиге „Иво Лола Рибар“ наша историографија добила је не само дјело писано на знањској бази, него исто тако дјело (коликогод је историјска истина, као и легенда) о једној изузетној личности наше револуције. Дјело о личности која је и свједочанство, историјска истина и истина о дјелу једне генерације, истинских сљедбеника наше револуције, њених најактивнијих бораца, најмлађих носилаца Титових мисли о нама, о нашој револуцији, о нашем побједоносном путу ка социјалистичкој изградњи. Дјело које је постало истина о нама јуче и данас.

Књига о И. Ј. Рибару значајан је пионирски рад. Радећи ову био-

графију, аутор је обогатио нашу историографију низом још необјављених извора везаних за рад, живот и личност И. Ј. Рибара, прикупљајући их у једном напорном десетогодишњем раду по архивима и приватним збиркама појединаца. Отуда и два садржајно богата дијела ове књиге. Први је чисто биографски рад самог аутора, а други сачињавају још необјављени изворни материјали које је аутор прикупио од наших истакнутих државника, политичких, јавних и културних радника с којима је И. Ј. Рибар у свом животу и револуционарном раду присно сурђивао.

Дјело је штампано у 3000 примјерака у Радионицама графичког школског центра у Загребу на 460 страница, а у ликовној опреми академ. сликара Еде Муртића.

П. Ф.

ЈОСИП ЦАЗИ, НЕЗАВИСНИ СИНДИКАТИ (1921 — 1929) — књига друга, издање Института за историју радничког покрета, Загреб 1964.

Ово дјело нашег истакнутог политичког, јавног и синдикалног радника, Јосипа Цазиа, друго је по реду од три књиге под заједничким насловом „Независни синдикати 1921 — 1929“. (Прва књига изашла је 1962. године у издању Републичког вијећа ССЈ за Хр-

ватску). Трећу књигу аутор припрема за штампу у издању Института за историју радничког покрета, а садржајно ће обухватати дјелатност синдикалног покрета Хрватске од 1925 — 1929.

Ова друга књига подијељена је садржајно у три поглавља: 1) При-